

UČITELJSKI TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 23.

V Ljubljani, 1. decembra 1882.

XXII. leto.

Ženska ročna dela v ljudskih šolah.

„Dobra gospodinja podpira tri hišne ogle“, veli stara a resnična slovenska prislovica. Res je, da ima naša slovenska zemlja užé precej lepo število pridnih in marljivih gospodinj, a ta broj, žalibog, je pri današnjih potrebah in žalostnem gmotnem položaji še za veliko odstotkov premajhen in preskromen. Ako hočemo kdaj večé število dobrih in skrbnih gospodinj si pridobiti in je odgojiti, moramo za to užé pri malih deklicah — pri učenkah ljudske šole — po moči skrbeti, ter jim za njihovi prihodnji gospodinjski poklic tudi priliko v strokah gospodinjstva, primerno olikati in izobraziti se — preskrbeti in privoščiti.

Nij dovolj ne, da se mala dekleta v ljudskeji šoli učé le veronauka, pisanja, računstva, čitanja, petja i. t. d., a pozneje pa v javnem življenji motiko, kolovrat, vile in kuhavnico za silo nekoliko sukati znajo, — ne — vse to še ne zadostuje in ne naredí dobre gospodinjé. Gorjé možu in gospodarju, tudi če je še tako delaven, priden, marljiv, skrben in pošten, kateri si za vse življenje naloži žensko, koja je v najnavadnejših in najpotrebnejših gospodinjskih rečéh — sosebno pa tudi še v ženskih ročnih delih: v pletenji in podpletanji nogovic, hočkanji podbradnic in otroških kapic, krpanji in pošivévanji stare, ponošene obleke, v vrezovanji in prirejanji nove ženske obleke sploh in moškega perila posebej, v snaženji in pranju platnene robe (perila) i. t. d. — tôpa nevednica! — Hiši, v katereji nevednica gospodinja, je sicer polagni — a neizogibni propad in slednjič — kant zagotovljen. Vzglediv imamo v izobilji.

Posebno tam, kjer je družinica z malimi otročički obdarovana in napolnjena, je poleg obleke in perila za odrasčeno družino — neprestano tudi za male vedno in slednji dan treba kaj pošivévati, snažiti in od časa do časa nova oblačilca napravljati; stokrat gorjé pa takej hiši, ako vse to zaradi nevešče gospodinjé — matere, mora tuja roka in tuja igla izdelovati in prirejati, a domača žena in ob enem mati pa zaradi svoje nevednosti pri vsem tem ima roke navskriž, lenobo pase, ter sama sebi, Bogu in domačim krade najdražje blago „zlati čas“, a denar, katerega bila bi — podučena — sama z malem trudom polagoma lahko prislužila, ki bi se bil dal za druge vsakdanje potrebe — béde in pomanjkanja — koristno doma porabiti in obrniti, roma pa s tujo šiviljo in tujo iglo od hiše — leto za letom — v občutnih zneskih.

Take nevešče in nemarne gospodinjé — matere so pa po drugej strani tudi svojim še nepokvarjenim hčerkam v pogubonosni spodtikljej in pohujšanje, ker te revice (hčerke) pozneje navadno vse tako delajo in ravnaajo, kakor so ravno vidile pri svoji nevešči materi, bolje rečeno, kar so se od taiste gledé narobe gospodinjstva naučile.

Nevednost je pa tudi povsod v moraličnem obziru na vse strani hud spodjedež; ona druži se navadno z oholostjo, ožalenostjo, napuhom in lenobo. Kam pa vse to vódi in pripelje, ne razkladamo tukaj. Prežalostnih in pretužnih vzgledov, sosebno mej ženskim spolom, imamo le preveč (po nekod več, a drugod manj, kakor ravno moralna in stanovska izomika kje cvetè), kar splošnji ljudski blagostan na vse strani spodkopuje in spodjeda. Moralično in stanovsko resnično olikani človek ni nikoli ohol, prevzeten, napuhnen in len, ker ga k spolnovanju njegovih dolžnosti in h koristnemu delu lastna vest spodbuja in priganja.

Vse nasprotno in narobe godí se pa v tem obziru pri nevednežih — oziroma pa pri — nevednicah, naj bodo potem užé katerega koli stanú hočejo.

V resnici zadnji čas bil je užé, da so šolske oblasti in postavodajalni krogi pričeli na to delati, da se tudi mladina ženskega spola v ljudske šoli dejansko uči ženskih ročnih del, in se na ta način privadi s časom bolje gospodinjiti, kadar prestopi v javno življenje. Kar sem bil užé omenil, trdim iz prepričanja še enkrat poudarjam, da so bile in so še v milej domovini poleg drugih nadlog in nezgod prav pogostoma nevedne in malomarne gospodinje glavni vzrok in povod slabega gmotnega položaja, na podlagi kojega preje ali pozneje tužni boben in njegov brat prodaj ali kant — zapojeta. Prežalostno ali resnično je to!

Poleg slabih in neveščih gospodinj pa ne hira le blagostan posameznih družin, nego tudi sosesk in deželá, ker se po njih splošno uboštvo — gobam po dežji enako in epidemično — razširja. Da bi pač temu tako ne bilo!

Ako dandanes žena — gospodinja in mati zna le izdajati in trositi, a ne pridobivati, ni vredna, da ima imé gospodarice.

Iz vseh teh kratkih potez razvidi se brez vse težave, da so ženska ročna dela (pouk v taistih) po zahtevah sedanjega časa velevažni faktor za učenke na ljudskih šolah. Poglaviti obseg teh del, kar na deželi toliko kot zadostovati more, omenil sem precej v začetku pričujočega spisa, torej tega še enkrat ne ponavljam.

Namen in cilj tega pouka je, deklice na ljudskih šolah po deželi v ženskih ročnih delih toliko izobraziti in priučiti, da v tem obziru, kadar v javno življenje prestopijo, okoliščinam, ki jih obdajajo, primerno in vsestransko zadostovati morejo. Ako se to doseže, doseženo je vse, — dosežen je pravi smoter temu važnemu predmetu.

Neovrgljivo je — da, kakor za vsako drugo lepo, važno in koristno reč, treba je tudi tú pri učenkah veselje in vnetje vzbujati za ta prekoristni pouk. To zgodi se pa, da učiteljica ročnih del užé malim učenkam korist tega predmeta za njihovo prihodnost prav po domače, lahko umljivo ter v živih barvah opisuje in slika, da jim dalje kaže, kake reve bi mogle brez té vednosti postati, za kar ima okolo sebe v domačem kraju le preveč žalostnih vzgledov in prilik. Če se otrokom do kake koristne reči nekak pošteni ponos vzbudi, pa se z njo rádi bavijo in ukvarjajo; taka je tudi z učenkami ženskih rokotvornih del, kar sem užé večkrat priliko sam opazovati imel. Tudi se morajo stariši šolskih dekličev, sosebno one matere, katere so v tem obziru manj, več ali pa popolno nevešče, za-to pridobiti, da svoje hčerke k pouku v ženskih ročnih delih rade in redno pošiljajo. Take matere so navadno največje nasprotnice temu, da bi se njih male hčerke bolj zberizile in na vse strani potrebno olikale, nego so one (matere) same. Vzrok temu je pa edino-le neki neumni napuh in pa — grda zavist.

Pametna mati, za blagor svojih ljubeznjivih hčerk nad vse zavzeta, jih pa tudi sama vzbuja k temu pouku, ker ima pred očmi zdanjost svojo lastno in pa bodočnost hčerá svojih. A tudi učitelj mora k temu pripomoči. Tehtna, prepričalna in krepka moška beseda njegova gotovo tudi na tem mestu zdá več, nego oni mehki in boječi glas ženske — učiteljice.

Obseg tvarine in sporedno ravnanje pri tem pouku v ljudski šoli na deželi bilo bi naj pa tako-le:

Prvo leto naj se pri začetnicah pričénja vselej s pletenjem nogovic; ko so učenke v tem dobro izurjene, preide naj se k podpletanju in vpletanju starih nogovic, kar bi za prvenke in prvo leto tudi po okoliščinah zadostovalo.

V drugem letu naj se pletenju pridruži hočkanje ali heklanje, kar naj se po zmožnostih učenk lepo sporeduje in vzajemno veže. To dvoje je za prvi začetek pouka v ženskih ročnih delih najložeje in najpripravneje ter zadostuje za prvi dve leti popolnoma, se vé, da le na deželi. V mestih bode pa to užé nekoliko drugače.

Tretje leto naj se preide k šivanju, iz začetka namreč s tem, da se učenke navadijo prav iglo držati in roko sukati, kar jim pa gotovo sivih lás delalo ne bode, ako so se v prvih dveh letih pletarske igle in pa hočko prav držati in sukati privadile. Iz začetka naj šivajo le prav lahke in najnavadnejše reči na pr.: obrobjevanje žepnih in drugih robcev ter sšivevanje domačega platna, debele kotenine, malih rjuh i. t. d., čemur naj se pridruži tudi črkanje ali zaznamnjevanje perila na redkem in debelem platnu (mreži), ter naj se to v prvem in drugem letu obravnavano skrbno in nadaljevalno ponavlja.

Četrto leto naj se pričnè z navadnim krpanjem in obšivèvanjem stare obleke, kar pa, ako se hoče čedno in pošteno izvršiti, užé večjega truda napravlja, kot premo šivanje na omet; tudi tukaj mora se vsa v prejšnjih treh letih obravnavana tvarina marljivo in korektno ponavljati. Užé samo s tem bil bi velik in koristen napredek v ženskih ročnih delih storjen in na deželi tudi dosežen.

Peto leto naj se vadijo dotične učenke novo vrezano (vstriženo) obleko lepo in pravilno skupaj skladati in šivati, ter naj nadaljevalno ponavljajo vso dosedanjo tvarino.

Šesto leto naj se vadijo učenke tudi užé same mere jemati (obleko meriti) in obleko (navadno vsakdanje perilo in drugo) vrezovati (krožiti), kar naj se najpreje iz zadosti močnega papirja, a pozneje pa tudi iz razne in priprave robe prireja, a to pa pod paznim in skrbnim očesom učiteljice same, katera naj vse pomankljivosti odpravlja, ter učenke pri tem pravilno v točnosti in natančnosti vadi. Učenke naj potem vse to, kar so samé vrezale, tudi samé sšijejo, kar jim bode v največjo spodbudo in najbolje plačilo za njihovi prejšnji trud pri poučevanju skoz vsa leta. V tem letu naj se učenke seznanijo tudi dejansko sè žehto in s pranjem ter likanjem bele obleke in perila. Potem se vse to še enkrat ponavlja.

Po le-tej lestvici poučuje nekje na Notranjskem neizprašana, a vrlo zberizena učiteljica dekleta v ženskih ročnih delih, kar imam prav pogostokratov priliko sam opazovati; vspeh je prav izvrsten in plodonosen.

Za poučevanje v ženskih ročnih delih je najpripravnejši dan v tednu četrtek popó-ludné vse šolsko leto in to posebno na deželi.

Tako naj bi se na ljudskih šolah po deželi gledé pouka v ženskih ročnih delih dejansko ravnalo, ter slednjič tudi dospelo do pravega smotra.

Le želeti je, da bi se v tem za domače gospodinje tako prevažnem in zeló potrebnem predmetu skoraj po vsi deželi vseh ljudskih šolah poučevalo.

Matija Rant.

Beseda slovenskim učiteljem.

Národ, ki ne časti samega sebe, tudi častí drugih vreden nij! Častimo pa svoj národ, če ob vsakej priliki dejansko pokažemo ljubezen do njega in če ljubimo svoj materini jezik. Vsakdo tedaj, bodí-si ta ali ta, ima nalog, da dela po svojih močéh za njega prospeh.